HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לאו דמחמר ואפי' הכי לא דחי אלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגמר מהכא דלא לידחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך דתניא [א]יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל [1]איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו [ב]כולכם חייבין בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה אלא סד"א תיתי מבנין בית המקדש דתניא [א]יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת ת"ל [2]את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי מאי לאו בבונה וסותר וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי לא לאו דמחמר ואפילו הכי לא דחי ואלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי ל"ת ליגמר מהכא דלא דחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריך דתניא יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו וגו' כולכם חייבים בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה תיפוק לי מהתם אין הכי נמי ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו למה לי מיבעי ליה לכדתניא יכול יתיירא אדם ממקדש תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ואת מקדשי תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת

לא

לאו דמחמר. אחר בהמה שהוא בלאו דלא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך (שמות כ) ובהאי לאו ליכא כרת דלא עביד מעשה בגופיה וכמ"ד בפ' מי שהחשיך (שבת דף קנד.) המחמר אחר בהמתו בשבת פטור: **ואפ"ה לא דחי.** בתמיה: **וליגמר מהכא.** דלא דחי אפילו לאו גרידא: **וכי תימא שאני לאוי דשבת דחמירי.** דקי"ל (עירובין דף סט:) מחלל שבת כעובד עבודת כוכבים ומשום הכי אפי' לאו גרידא לא דחי ומנייהו לא גמרינן: **והא תנא בעלמא קאי ולא פריך.** והא אשכחן תנא בעלמא דיליף שאר לאוי כגון לאו דלא יטמא דכהן[ג] ולאו דלא תוכל להתעלם[ד] מלאו דשבת לחומרא ולא פרכינן שאני לאוי דשבת דחמירי: **אמר לו אביו.** לכהן: **היטמא.** בבית הקברות להשיב אבידה או שהיתה עומדת בחוץ ואמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל איש אמו ואביו וילפינן לאו דטומאה ולאו דהשבת אבדה מלאוי דשבת: **אלא.** לעולם דאמר ליה שחוט לי בשל לי ואפ"ה לא איצטריך עליה[ה] דאיכא למיפרך מה להנך שחוט לי בשל לי שכן הכשר מצוה בחילול שבת בעקירת לא תעשה הוא מקיים עשה דכיבוד וזהו הכשר קיומו ואי אפשר לקיימו בלא עקירת לאו הלכך אי לא כתב את שבתותי תשמורו ה"א לידחי אבל ייבום לא זה בלבד הכשר קיום העשה שהרי יכול לחלוץ ולא יעקור לאו של ערוה ולא איצטריך עליה: **מאי לאו בבונה וסותר.** איצטריך למיסר אף על גב דאב מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו דאשמועינן ה"א אתי עשה דועשו לי מקדש[ו] ודחי לאו דשבת: **והא תנא בעלמא** (א) **גמר.** לאוי דטומאה והעלם אבדה מלאוי דשבת ולא פריך: **תיפוק לי מהתם.** מאיש אמו ואביו תיראו דהכשר מצוה הוא ולא דחי למה ליה למיהדר למכתב הכא את שבתותי תשמורו אלא לאו דתילף מיניה דאפילו בלא הכשר מצוה אי לא כתיב קרא בהדיא דלא דחי אמרינן דדחי אם כן איצטריך עליה: **נאמר שמירה בשבת ומורא במקדש.** והקישן הכתוב בפסוק אחד[ז]:

לא

לידחי כדאמר בסוף אלו מציאות (ב"מ דף לב.) דה"א אי לאו קרא לידחי ל"ת ועשה מהאי טעמא וי"ל דעשה ול"ת דקיל ה"א דלידחי אבל ל"ת שיש בו כרת לא ה"א דדחי (ב) ולהכי ל"ת ועשה ליכא למידק הא בעלמא דחי כדדייק אלא תעשה שיש בו כרת דדוקא ל"ת שיש בו כרת דבלאו קרא ה"א דלא דחי איכא למידק הא בעלמא דחי וא"ת וכיון דהשתא בעי למימר דבעלמא דחי ל"ת שיש בו כרת כ"ש דלידחי בעלמא ל"ת ועשה וא"ל דאה"נ דא"כ ה"ל למיפרך אלא הא דקי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נגמר מהכא דדחי כדפרי' לעיל (דף ה.) וי"ל דהשתא דילפינן דבעלמא דוחה ל"ת שיש בו כרת ע"כ גרע מל"ת ועשה דאי אפשר שידחה עשה ל"ת ועשה דמאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה והא דהוה בעי למימר בסוף אלו מציאות (ב"מ דף לב.) דעשה דכיבוד לידחי ל"ת ועשה היינו משום דעדיף דהוקש כבודם לכבוד המקום וא"ת אי בעלמא דחי א"כ קרא דכלאים בציצית למה לי ויש לומר דאיצטריך לכדרבא ולתנא דבי רבי ישמעאל נמי איצטריך דלא נדרוש הכנף מין כנף דוקא צמר לצמר ופשתים לפשתים ועוד ס"ד דלא לידחי עשה דציצית לאו דכלאים שאין שוה בנשים למ"ד נשים פטורות מציצית ולעיל דהוה בעי למילף מעשה דמצורע דלידחי עשה את ל"ת (ועשה) משמע דבעי למילף מהתם אפילו כלאים בציצית ע"כ אכתי לא אסיק אדעתיה שיש חילוק בין שוה בכל עד דפריך ליה ובפ' שני נזירים (נזיר ד' נח. ושם) דיליף לגמרי בעלמא מראשו איכא למימר סבר דנשים חייבות בציצית וא"ת ראשו למה לי כיון דדחי אפילו לאו שיש בו כרת וי"ל דאיצטריך לאשמעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה ומפסח ומילה ותמיד לא קשיא מידי אמאי איצטריך קרא כיון דבעלמא דחי דס"ד למילף לענין שבת מכיבוד אב ואם דלא דחי וה"א דבשבת לא דחי אע"ג דבעלמא דחי: **ניגמר מהכא דלא דחי.** משמע דאי איירי בשחיטה ובישול ניחא ותימה דמנא ליה לתנא לאוקמי קרא בשחיטה ובישול לאשמועינן דבעלמא דחי אדרבה נוקמה בלאו דמחמר ונגמר מהכא דבעלמא לא דחי אפילו לאו גרידא וי"ל דדייק תנא מדלא אשמועי' קרא בשאר דברים דליכא אלא לאו גרידא דלא הוה אתי למיטעי וא"ת והיכי נגמר מהכא דלא דחי דלמא שאני הכא דהוי עשה ולא תעשה דהא כתיב [ח] (למען ינוח שורך וחמורך וביום השביעי תשבות) (שמות כג) ומש"ה הוא דלא דחי אבל לאו גרידא לעולם נילף מכלאים בציצית דדחי ואר"י דעשה דכיבוד הואיל ועדיף כולי האי דהוקש כבודם לכבוד המקום חשיב עשה דשבת כמאן דליתיה לגמרי והוי כמאן דליכא אלא לאו גרידא וכמו כן עשה דמקדש ועשה דבת כהן עדיפי מעשה דשבת משום מורא ומשום כפרה דבת כהן וא"ת מנלן דלא דחי עשה דכיבוד אפי' לאו גרידא דהא שבת וטומאה והשבת אבדה כולהו עשה ולא תעשה נינהו וי"ל כיון דגלי לן קרא דלא אלימא לן טעמא דהוקש כבודם לכבוד המקום לידחי א"כ אפילו לאו גרידא לא דחי דמכלאים לא מצי גמיר משום דכיבוד הוי הכשר מצוה: **והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך.** קשה דמשמע דאי איירי בשחיטה ובישול ניחא ליה ואדרבה כ"ש דקשה טפי דהיכי יליף דהיטמא ולא תחזיר דליכא כרת משבת דאיכא כרת וסקילה דנהי דהתם לא דחי הכא דחי אע"ג דאיכא לאו ועשה משום דהוקש כבודם ויש לומר כיון דגלי קרא דגרע מעשה דעלמא דחי לאו שיש בו כרת והאי לא דחי תו לא מהני טעמא דהוקש כבודם לכבוד המקום: **שכן הכשר מצוה.** פירוש בקונטרס לעולם בשחוט לי בשל לי והא בעלמא דחי מ"מ לא נילף מהכא דלידחי עשה דייבום לאו דאחות אשה משום דאיכא למיפרך שכן הכשר מצוה דאי אפשר לקיים הכיבוד בלא דחיית הלאו אבל גבי ייבום יכול לקיים המצוה בלא דחיית הלאו דאפשר בחליצה וקשה לר"י דאין זה אפשר דאי אסור לייבם משום כרת חליצה נמי לא בעי דכל שאין עולה לייבום אין עולה לחליצה ולקמן בפ"ב (דף כ. ושם) ילפי' מקרא ועוד אמרי' בההיא שמעתא (דף כא.) דלא חשבינן גבי יבום אפשר לקיים שניהם ע"י חליצה משום דחליצה במקום ייבום לאו מצוה היא [ט] (ועוד דלקמן לפי האמת דאיכא קרא בכלאים ל"ל קרא כיון דהכשר מצוה דוחה אפי' ל"ת שיש בו כרת) ועוד דמסקינן דבשום מקום אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת משמע אפילו בהכשר מצוה ולקמן דפריך הכשר מצוה תיפוק לי מהתם דפי' הקונט' תיפוק לי מהתם מכיבוד אב דלא דחי אלא ודאי ההוא דמקדש אתא למימר הא בעלמא דחי אפי' בלא הכשר מצוה ואין זה דיוק דדלמא לגופיה איצטריך דבעלמא דחי איצטריך למיכתב גבי מקדש דלא דחי משום דמכיבוד ילפינן ומיהו הא איכא למימר אף על גב דבעלמא דחי גבי מקדש ה"א דלא דחי כמו בכיבוד דבכל מילי דשבת ה"א דלא דחי ולהכי איצטריך מילה ופסח ותמיד וכן אומר מהרר"י ונראה לר"י וכן פירש רבינו חננאל דבלאו דמחמר מוקי לה ומהכא לא נילף בעלמא דלא לידחי לאו גרידא דמה לכיבוד שכן הכשר מצוה כשמחמר ומטמא ומניח מלהחזיר אבדה כדי להביא גוזלות לאביו בשעת דחיית הלאו אין מאכילו ומלבישו אבל בעלמא דעביד גוף המצוה ילפינן מכלאים בציצית דדחי ואר"י דכיבוד אב אפי' עוסק בגוף מצוה לא דחי דבכל ענין קא פסיק שלא ישמע לו והיינו משום דברוב ענייני כיבוד רגילים להיות על ידי הכשר מצוה קאמר רחמנא דלא דחי בכל ענין והשתא לקמן פריך שפיר הכשר מצוה תיפוק לי מהתם דלא דחי ואם אינו ענין להכשר מצוה תניהו ענין לגוף מצוה:

יכול

מסורת הש"ס

א) [ב"מ לב.], ב) [צ"ל אני ה' כולכם כו'], ג) [ויקרא כא], ד) [דברים כב], ה) [ויקרא יח], ו) [שמות כה], ז) [ויקרא כו], ח) [צ"ל וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך], ט) רש"ל מ"ז,

תורה אור השלם

1. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא יט ג

2. אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט ל

גליון הש"ס

גמ' יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת. עיין שבועות דף טו ע"ב רש"י ד"ה אין בנין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא תנא בעלמא קאי ולא פריך. והא תנא בעלמא גמר לאוי וכו': (ב) תום' ד"ה (בדף הקודם) טעמא וכו' ה"א דדחי דלהכי אל"ת ועשה ליכא כו':

מוסף רש"י

אני ה' כולכם חייבים בכבודי. אע"פ שאמרתי לך ירא את אביך, אני אדון לשניהם, ואם אמר לך אביך עבור על דברי לחלל שבת, אל תשמע לו (ב"מ לב.). **ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי.** אתם והמקדש חייבים בכבודי שהזהרתי על השבת (שבועות טו:).

כב א מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הלכה יב:

תוספות ישנים

דחי דאדרבה מסברא אית לן למימר דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אלא ה"ק ואת שבתותי תשמורו מיותר להשמיענו הא בעלמא דחי דאי אמרינן בעלמא לא דחי לשתוק קרא משבתותי תשמורו ואנא ידענא דלא דחי מסברא אלא ודאי מייתר קרא לאשמעינן דבעלמא דחי. ואין להקשו' מאי שנא לעיל דאמרינן תיתי מפסח ומילה ולא אמרינן מדאצטריך והכא אמרינן מדאצטריך. וי"ל דשאני לעיל דפסח ומילה היתירא הוא וזה לא ידעינן מסברא אבל הכא דאתא קרא לאיסורא אין לומר נילף מיניה דא"כ לשתוק קרא מיניה דלעולם נימא מסברא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת. וא"ת א"כ מאי האי דקאמר לעיל יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת מנין לומר כן כיון דלא ידעינן קרא דאת שבתותי תשמורו הא לעולם בלא פסוק יש לנו לומר דלא דחי. ופי' הר' יוסף קאנון א) דנימא הכי יכול יהא כבוד אב ואם דוחה את השבת דנימא עליה להיתירא מה להלן יבום אף כאן יבום. ונימא הכי נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן ערוה אף כאן ערוה וקאמר רחמנא (דברים כה ה) יבמה יבא עליה ונילף מיניה בעלמא [דדחי ל"ת שיש בו כרת] ת"ל את שבתותי תשמורו וא"כ לא מצינו למימר עליה להיתירא דא"כ לשתוק קרא מעליה ואנן הוי ידעינן מאת שבתותי תשמורו דמשמע הא בעלמא דחי ומדאצטריך עליה ודאי דעליה לאיסורא: **אלא לאו דמחמר.** וא"ת למה ס"ד למימר בשחוט לי ובשל לי מעיקרא יותר מבלאו דמחמר. וי"ל משום דכתיב שבתותי תשמורו דמשמע דבעיקר שמירה איירי והיינו במלאכה שבגופו דהיינו שחוט לי בשל לי אבל לאו דמחמר אינו אלא מלאכה בנחלתו: ותו היכא פריך למה לי עליה הא שמא בא לומר דאף מחליצה פטורה:

א) נראה דצ"ל דהכי קאמר יכול יהא וכו'.